

**Recenzja osiągnięcia naukowego oraz pozostałego dorobku
naukowego i aktywności naukowej dra Jarosława Suchoplesa
w związku z jego wnioskiem o nadanie stopnia naukowego doktora
habilitowanego**

Podstawa formalna recenzji

Niniejsza recenzja wykonana została na podstawie uchwały Rady Naukowej Instytutu Historii PAN z 16 grudnia 2021 r., o której zostałem poinformowany pismem z dn. 22 grudnia 2021 r., podpisanym przez prof. dra Macieja Janowskiego, dyrektora Instytutu Historii PAN, wysłanym listem poleconym (priorytet) na mój adres zamieszkania 31 grudnia 2021 r. (data stempla pocztowego). Postępowanie o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr. Jarosławowi Suchoplesowi w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia, wszczęto za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej 9 lipca 2021 r. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że spełnione zostały wszystkie wymogi formalne do wszczęcia postępowania habilitacyjnego określone w art. 219 ust.1 pkt. 1- 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: p.s.w.n.), (Dz. U. z 2021 r., poz. 478). Z dokumentacji sprawy wynika, że dr Jarosław Suchoples nie ubiegał się uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Podstawą do oceny był komplet kopii dokumentów związanych z postępowaniem habilitacyjnym (bez danych osobowych) w wersji elektronicznej przesłanych mi mailem przez Sekretariat Instytutu Historii PAN. Dokumenty obejmowały: Wniosek dra Jarosława Suchoplesa o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego z 9 lipca 2021 r. w języku polskim, Autoreferat w języku polskim z załączoną bibliografią (zał.03 Wniosku), Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny w języku angielskim i polskim (dwie książki i 6 artykułów), kopie 17 innych publikacji w języku polskim, angielskim, niemieckim i fińskim. Świadectwa pracy w języku polskim i angielskim (zał. 05), Potwierdzenia prowadzenia zajęć dydaktycznych w języku polskim (zał.06), Wykaz stypendiów i grantów języku polskim, niemieckim, angielskim i fińskim (zał.07),

Potwierdzenia prowadzonych wykładów gościnnych w języku polskim i angielskim oraz udziału w konferencjach i przygotowywaniu wystaw w języku polskim, angielskim i niemieckim (zał.08).

Recenzja obejmuje, obok charakterystyki sylwetki Habilitanta, trzy najważniejsze elementy składające się na jego dorobek:

1. osiągnięcia naukowe będące przedmiotem postępowania habilitacyjnego
2. dorobek naukowy bez wymienionego w osiągnięciu naukowym
3. aktywność naukową realizowaną w uczelniach i instytucjach naukowych w Polsce i zagranicą

1. Wykształcenie i kariera zawodowa kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego

Pan dr Jarosław Suchoples studiował w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego. W 1993 r. uzyskał stopień magistra na podstawie pracy nt. *Finlandia w polityce międzynarodowej, 1932-1939. Mały kraj na falach wielkiej polityki*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Mieczysława Nurka. W następnym roku rozpoczął studia doktoranckie w Uniwersytecie Gdańskim a następnie, dzięki uzyskanemu stypendium i grantowi fińskiemu, w Instytucie Historii Uniwersytetu w Helsinkach. W 2000 r. uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy: *Finland and the United States, 1917-1919. Early Years of Mutual Relations*. Promotorem był prof. dr Matti Klinge, jeden z najbardziej znanych i płodnych historyków fińskich. W następnych latach dr Jarosław Suchoples podejmował pracę w kilku uczelniach i instytutach naukowo-badawczych w kraju i zagranicą. Od 1 lipca 2000 r. do 31 grudnia 2001 r. pracował na stanowisku analityka („głównego specjalisty”) w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych w Warszawie. W latach 2001-2003 przebywał jako *visiting researcher* na Wydziale Nauk Politycznych Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley. W zimowym semestrze 2003/2004 był wykładowcą w Nord-Europa Institut Uniwersytetu im. Humboldtów w Berlinie. Prowadził zajęcia w języku angielskim z historii regionu Morza Bałtyckiego oraz polityki mocarstw wobec małych państw tego regionu w XIX i XX w. W latach 2003-2005 współpracował z Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy’ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie prowadził wykłady na Podyplomowym Studium z Zakresu Studiów Niemcoznawczych i Europeistyki (Historia Niemiec w XIX i XX w. do r. 1945; Stosunki niemiecko-polskie po 1945 roku; Polacy i Niemcy w Europie). Od 1 września 2007 r. do 30 września 2008 r. był zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Historii Krajów Nadbałtyckich Instytutu

Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Prowadził wykłady i ćwiczenia (Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych, Historia krajów nadbałtyckich w XIX i XX w.) oraz proseminarium i seminarium licencjackie. Od 1 września 2008 r. do 30 września 2014 r. był adiunktem w Instytucie Historii Uniwersytetu Szczecińskiego, najpierw w Zakładzie Studiów Niemcoznawczych (2008-2009) a następnie w Zakładzie Historii Porównawczej Europy. Prowadził wykłady i ćwiczenia (Instytucje Unii Europejskiej, Kraje skandynawskie, Basen Morza Bałtyckiego – historia regionu) oraz translatoria (specjalność Skandynawia i państwa bałtyckie, specjalność niemcoznawcza). Od 1 kwietnia 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. pracował jako starszy wykładowca (*senior lecturer*) w Instytucie Studiów Okcydentalnych (2013) oraz w Instytucie Studiów Malezyjskich i Międzynarodowych w Narodowym Uniwersytecie Malezji w Bangi k. Kuala Lumpur. Od 2019 r. pracuje w Finlandii jako samodzielny pracownik naukowy (*Senior Research Fellow*) w Instytucie Muzyki, Sztuki i Badań nad Kulturą Uniwersytetu w Jyväskylä.

Dla rozwoju kariery zawodowej Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora istotne znaczenie miały uzyskane przez niego stypendia i granty z Finlandii, Niemiec i USA, które umożliwiły mu realizację planów badawczych i wydawniczych. W latach 2002-2020 Habilitant uzyskał ogółem pięć grantów i cztery stypendia zagraniczne (Wykaz uzyskanych grantów i stypendiów zagranicznych w Autoreferacie (zał.03) i w zał. 07 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego).

Z powyższego wynika, że dr Jarosław Suchoples łączył przez dwadzieścia lat pracę dydaktyczną z badaniami naukowymi w ramach otrzymanych grantów i stypendiów zagranicznych. Tematyka prowadzonych przez niego zajęć dydaktycznych była związana głównie z jego zainteresowaniami badawczymi (historia Skandynawii, krajów regionu Morza Bałtyckiego i Niemiec). Nie prowadził seminarium magisterskiego a jedynie przez dwa lata proseminarium i seminarium licencjackie w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Nie pełnił roli promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim.

2. Ocena osiągnięcia naukowego będącego przedmiotem postępowania habilitacyjnego

Habilitant przedstawił do oceny jako osiągnięcie naukowe (art. 219 ust.1, pkt 2. p.s.w.n.) cykl ośmiu publikacji pod tytułem *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919*. Cykl stanowią różne pod względem formy i treści publikacje: dwa anglojęzyczne tomy wyboru dokumentów oraz sześć artykułów, cztery w języku angielskim

(dwa w czasopismach naukowych, dwa w publikacjach zbiorowych) i dwa w języku polskim (w czasopismach naukowych):

1. *Finland 1917-1918 in the Documents of the US Department of State*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2006, ss. 599.
2. *Finland in the Documents of the US Department of State: January – July 1919*. Publikationen des Lehrstuhls für Nordische Geschichte, Ernst Moritz Arndt Universität, Greiswald 2015, ss. 487.
3. *Finlandia i Stany Zjednoczone w roku 1917*, „Zapiski Historyczne Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, T.65, (z. 3-4), 2000, s. 107-132.
4. *The American Attitude do Finland and Poland in 1917 and 1918. An Attempt of Comparison*, „Studia Maritima”, vol. 15 (2002), s. 155-175.
5. *Kwestia obecności wojsk niemieckich w Finlandii w roku 1918 w świetle dokumentów Departamentu Stanu USA*, „Rocznik Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego”, nr 2, Wrocław 2004, s. 187-199 (Acta Universitatis Wratislaviensis, n° 2638).
6. *The long way Home from Russia in 1918: the affair of Profesoor Crosby Emery and its international implications*, w: Jarosław Suchoples, Katy Turton (editors), *Forgottem by History. New Research of Twenties Century Europe and America*, Berlin-Münster- Wien - Zürich -London: LIT 2009, s.21-34.
7. *Russia in 1917-1919 according to American Documents on Finland*, „Revolutionary Russia” 25, 2 (2012), s. 163-185.
8. *In the Peripheries of Europe, on the Outskirs of Petersburg. World War I and Finland, 1914-1919*, w: Jarosław Suchoples, Stephanie James (editors). *Revisiting World War I. Interpretations and perspectives of Great Conflict*, Frankfurt am Main-Bern-Bruxelles-New York- Oxford- Warszawa-Wien: Peter Lang Verlag, 2016, s. 353-383.

2.1. Ocena dwóch tomów wyboru dokumentów. Opublikowanie wyboru dokumentów Departamentu Stanu USA dotyczących Finlandii w latach 1917-1919 jest efektem żmudnej, kilkuletniej pracy Habilitanta. W Autoreferacie (zał.03 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego) opisał genezę, przebieg i charakter prac nad przygotowaniem do druku i opublikowaniem obu książek. Uważam, że uczynił to w sposób wystarczający z punktu widzenia wymogów stawianych w postępowaniu habilitacyjnym. Oba tomy zawierają dokonany samodzielnie przez Autora wybór dokumentów z pierwszej części kolekcji *Records of the US Department of State Relating to the Internal Affairs of Finland*

(RUSDSRIAF) obejmującej lata 1910-1944, która w postaci kilkudziesięciu rolek mikrofilmów znajduje się w zbiorach Biblioteki Parlamentu w Helsinkach. Finlandia otrzymała je w latach 80. XX w. na mocy porozumienia z United States National Archives & Records Administration. Dr Jarosław Suchoples zdecydował się na wybór i opublikowanie dokumentów obejmujących okres od kwietnia 1917 r. do lipca 1919 r. Cezurę początkową wyznacza przystąpienie USA do I wojny światowej 6 kwietnia 1917 r. a końcową konferencja pokojowa w Paryżu.

Pierwszy tom dokumentów *Finland 1917-1918 in the Documents of the US Department of State*, ukazał się w 2006 r. (Autor w Autoreferacie podawał rok wydania 2007), opublikowany przez Oficynę Wydawniczą ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, znajdujące się na liście wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe MNiSW. Książka licząca 599 stron zawiera 639 dokumentów (Autor napisał w Autoreferacie (s.6), że tom zawiera 522 dokumenty) przedstawiających stanowisko USA wobec kwestii fińskiej. Są to głównie telegramy i raporty amerykańskich dyplomatów i konsulów pełniących obowiązki na placówkach w Finlandii, Rosji, Szwecji i innych krajach skandynawskich. Zamieszczone są również instrukcje, które były do nich wysyłane z Departamentu Stanu. Kolejną grupę dokumentów stanowi korespondencja rządu fińskiego z Białym Domem w celu uznania przez USA niepodległości Finlandii i udzielenia jej materialnej pomocy. Dokumenty zamieszczone zostały w układzie chronologicznym. Pierwszy dokument ma datę 30 kwietnia 1917 r. a ostatni 1 stycznia 1919 r.

Oprócz wybranych dokumentów ze zbioru RUSDSRIAF zamieszczone zostały dokumenty z wcześniejszych wielotomowych wydawnictw amerykańskich – głównie *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States* (PRFRUS) i *Woodrow Wilson Papers* (WWP), aby ukazać niektóre kwestie polityki Waszyngtonu wobec Finlandii w szerszym, bardziej zrozumiałym dla czytelnika kontekście. W *Przedmowie* Autor napisał, że stanowią one ok. 20% zamieszczonych dokumentów, natomiast w Autoreferacie (s.6) napisał, że 90 % dokumentacji pochodzi RUSDSRIAF, czyli 10% stanowiłyby dokumenty wcześniej opublikowane. Nie byłoby rozbieżności gdyby Autor zamiast szacunków procentowych podał liczbę dokumentów pochodzących z wcześniejszych wydawnictw amerykańskich. Nie dostrzegłem, aby były one oznakowane w publikacji w sposób odróżniający je od dokumentów z kolekcji RUSDSRIAF.

W *Przedmowie* zabrakło naświetlenia tła historycznego rozgrywających się wydarzeń w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych i Finlandii w okresie od kwietnia 1917 r. do końca 1918 r. Pożądana byłaby też charakterystyka amerykańskiego aparatu decyzyjnego

w kształtowaniu polityki zagranicznej w tym okresie. Autor nie wyjaśnił jakimi kierował się kryteriami, poza ramami chronologicznymi, dokonując wyboru dokumentów. *Przedmowa* powinna zawierać informację dotyczącą problematyki zamieszczonej dokumentacji co byłoby ułatwieniem dla czytelnika. Brak indeksu rzeczowego utrudnia korzystanie z publikacji. W przypisach zostały zamieszczone solidnie opracowane notki biograficzne postaci pojawiających się w dokumentacji. W indeksie osobowym tylko przy niektórych nazwiskach wymieniona jest pełniona przez tę osobę funkcja. Brakuje informacji o przyjętych zasadach edytorskich.

Drugi tom wyboru dokumentów *Finland in the Documents of the US Department of State: January – July 1919* jest kontynuacją pierwszej publikacji. Ukazał się drukiem w 2015 r. jako t. 19 w serii Publikationen des Lehrstuhls für Nordische Geschichte, której wydawcą był wówczas prof. Jens E. Olesen, w Ernst Moritz Arndt Universität, Greiswald (Druckhaus Panzig).

Książka licząca 487 stron zawiera 422 dokumenty, które dotyczą nie tylko Finlandii ale również nowopowstałych państw - Estonii, Łotwy i Litwy. Chronologicznie tom obejmuje okres od 2 stycznia do 31 lipca 1919 r., kiedy stopniowo umacniała się międzynarodowa pozycja Finlandii. W toku obrad konferencji pokojowej w Paryżu zwycięskie mocarstwa podjęły 3 maja 1919 r. decyzję o uznaniu niepodległości Finlandii, USA uczyniły to cztery dni później. Podobnie jak w poprzednim tomie zamieszczone zostały telegramy i raporty przedstawicieli dyplomatycznych i konsulów amerykańskich działających w Finlandii i krajach skandynawskich oraz instrukcje wysyłane do nich z Departamentu Stanu. Część dokumentów stanowią telegramy i instrukcje od członków delegacji USA uczestniczących w konferencji pokojowej w Paryżu. Zamieszczone są także dokumenty obrazujące działalność *American Relief Administration* oraz amerykańskich banków i spółek prowadzących działalność finansową i gospodarczą w Finlandii. Uzupełnia je 17 aneksów obrazujących zakres amerykańskiej pomocy materialnej dla Europy

Z kolekcji RUSDSRIAF pochodzi większość dokumentów. Pozostałe, stanowiące – jak Autor napisał w *Przedmowie* - ok. 15%, to dokumenty z wcześniejszych wydawnictw amerykańskich (PRFRUS, *Organization of American Relief in Europe, 1918-1919*). Nie dostrzegłem, tak jak w poprzednim tomie, aby dokumenty te były oznakowane w sposób odróżniający je od dokumentów z kolekcji RUSDSRIAF.

Treść *Przedmowy* tym razem nie budzi zastrzeżeń. Zawiera zwięźle nakreślone tło historyczne, informuje czytelnika o problematyce zamieszczonych dokumentów, strukturze

publikacji i przyjętych zasadach edytorskich. Umieszczone w przypisach notki biograficzne osób pojawiających się w dokumentach zostały przez Autora skrupulatnie opracowane. W indeksie osobowym tylko przy niektórych nazwiskach sygnalizowane są funkcje tych osób. Nie ma indeksu rzeczowego, który ułatwiłby czytelnikowi korzystanie z książki.

Podjęte przez dra Jarosława Suchoplesa przedsięwzięcie wyboru i opublikowania dokumentów Departamentu Stanu USA dotyczących Finlandii w latach 1917-1919 uznaję za trafne i zasadne. Oba tomy dokumentów uzupełniają dokumentację dotyczącą Finlandii zawartą we wcześniejszych wydawnictwach amerykańskich (PRFRUS,WWP). Opublikowany przez Habilitanta wybór dokumentów ukazuje nieznane bądź mało znane sprawy związane z polityką Waszyngtonu wobec Finlandii a także jej państw sąsiednich w latach 1917-1919. Doceniam ogrom pracy Habilitanta w przygotowanie obu książek do druku oraz podjętych starań o ich opublikowanie.

2.2. Ocena sześciu artykułów stanowiących część osiągnięcia naukowego

Habilitant przedstawił do oceny w postępowaniu habilitacyjnym sześć artykułów stanowiących część cyklu zatytułowanego *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919* :

1. *Finlandia i Stany Zjednoczone w roku 1917*, „Zapiski Historyczne Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, T.65, (z. 3-4), 2000, s. 107-132.
2. *The American Attitude do Finland and Poland in 1917 and 1918. An Attempt of Comparison*, „Studia Maritima”, vol. 15 (2002), s. 155-175.
3. *Kwestia obecności wojsk niemieckich w Finlandii w roku 1918 w świetle dokumentów Departamentu Stanu USA*, „Rocznik Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego”, nr 2 ,Wrocław 2004, s. 187-199 (Acta Universitatis Wratislaviensis, n° 2638).
4. *The long way Home from Russia in 1918: the affair of Profesoor Crosby Emery and its international implications*, w: Jarosław Suchoples, Katy Turton (editors), *Forgottem by History. New Research of Twenties Century Europe and America*, Berlin-Münster- Wien - Zürich -London: LIT 2009, s. 21-34.
5. *Russia in 1917-1919 according to American Documents on Finland*, „Revolutionary Russia” 25, 2 (2012), s. 163-185.
6. *In the Peripheries of Europe, on the Outskirs of Petersburg. World War I and Finland, 1914-1919*, w: Jarosław Suchoples, Stephanie James (editors). *Revisiting World War I*.

Interpretations and Perspectives of Great Conflict, Frankfurt am Main-Bern-Bruxelles-New York- Oxford- Warszawa-Wien: Peter Lang Verlag, 2016, s. 353-383.

W dalszej części recenzji stosuję, ze względów stylistycznych, numerację artykułów.

Powyższe artykuły Habilitant scharakteryzował w Autoreferacie (zał.03, s. 8-16) jako oryginalne prace oparte głównie na dokumentach kolekcji RUSDSRIAF. Z narracji tej nie wynika, aby przedstawiane w tych artykułach problemy były wcześniej w jakiegokolwiek formie przez niego publikowane. Stwierdzam jednak, że tematyka trzech (nr 1,2,3) z sześciu artykułów, które są częścią przedstawionego do oceny osiągnięcia naukowego jest znacząco zbieżna z problematyką rozprawy doktorskiej Habilitanta nt. *Finland and the United States, 1917-1919. Early Years of Mutual Relations*. Poruszane w tych artykułach zagadnienia dotyczą bowiem różnych aspektów dyplomacji Stanów Zjednoczonych wobec Finlandii w latach 1917-1919. W takim przypadku obowiązkiem recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym jest ustalenie w jakim stopniu artykuły te są oryginalnym osiągnięciem naukowym w odniesieniu do opublikowanej rozprawy doktorskiej.

Z przepisu art. 219 ust.1, p. 2 p.s.w.n. „nie wynika by przedłożone do oceny w postępowaniu w sprawie nadania stopnia habilitowanego mogły być jedynie osiągnięcia uzyskane po osiągnięciu stopnia doktora. Tym samym nie ma przeszkód formalnych by przedmiotowej ocenie poddać rozprawę doktorską (jeżeli została ona opublikowana), czy też dorobek powstały przed uzyskaniem stopnia doktora” (*Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poradnik aktualizowany (ostatnia aktualizacja: 20 maja 2021 r., s.12)*).

Praca doktorska Pana Jarosława Suchoplesa została najpierw wydana w tłumaczeniu na język angielski przez Fińskie Towarzystwo Literackie w serii Bibliotheca Historica (56): *Finland and the United States, 1917-1919: Early Years of Mutual Relations* (transl. into Engl. by Tadeuz (i.e. Tadeusz) Z. Wolański, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000, ss. 221, ISBN 951746178X. Zob. recenzja Davida W. McFaddena (Fairfield University, Connecticut) , „The International History Review”, vol.25, No 1 (Mar.,2003), s. 175-177.

Jej wersja w języku polskim zatytułowana *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych, 1917-1919*, została wydana (dofinansowanie Komitetu Badań Naukowych) dwa lata później przez wydawnictwo Trio, Warszawa 2002. ss. 262, ISBN 8388542273. Zob. recenzja prof. dr hab. Haliny Parafianowicz, „Dzieje Najnowsze”, 35/3. Warszawa 2003, s. 173-178.

Habilitant nie wspominał o obu książkach w Autoreferacie (zał.03) i nie wymienił ich w Bibliografii prezentującej jego dorobek. Nie otrzymałem ich w przesłanych mi materiałach

związanych z postępowaniem habilitacyjnym. Jest to utrudnieniem dla recenzenta ale nie zwalnia go z obowiązku uwzględnienia opublikowanego doktoratu w ocenie cyklu artykułów przedstawionych w postępowaniu habilitacyjnym jako osiągnięcie naukowe. Czynie to dysponując polską wersją rozprawy doktorskiej *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych, 1917-1919*, Trio, Warszawa 2002, ss. 262.

Monografia, nie licząc obszernego *Wstępu* (s. 7-36), *Zakończenia*, *Bibliografii*, streszczenia w języku angielskim i *Indeksu nazwisk*, składa się z pięciu rozdziałów podzielonych na podrozdziały. Tytuły rozdziałów są następujące: Rozdział I. *Rok 1917 – stosunek Stanów Zjednoczonych do pojawienia się sprawy fińskiej na arenie międzynarodowej*; Rozdział II. *Rok 1918 – faza pierwsza: USA wobec faktycznej niepodległości Finlandii oraz wybuchu, przebiegu i bezpośrednich następstw fińskiej wojny domowej (styczeń – maj)*; Rozdział III. *Rok 1918 – faza druga: stosunki fińsko-amerykańskie w okresie od zakończenia wojny domowej do klęski Niemiec (maj – październik)*; Rozdział IV. *Rok 1918 – faza trzecia: polityka amerykańska wobec kwestii fińskiej po upadku Niemiec (październik-grudzień)*; Rozdział V. *Rok 1919 – Finlandia i Stany Zjednoczone na drodze ku stabilizacji stosunków wzajemnych*.

Rozprawa została oparta na dokumentach z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944, znajdującej się, jak już wyżej wspomniano, w Bibliotece Parlamentu w Helsinkach oraz materiałach Archiwum Akt Nowych w Warszawie (Zespół MSZ) i Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych Finlandii w Helsinkach. Autor wykorzystał publikacje dokumentów amerykańskich (m.in. dwanaście tomów PR FRUS za lata 1917-1921 i pięć tomów PWW), brytyjskich, fińskich i polskich. Sięgnął do pamiętników polityków i dyplomatów amerykańskich i fińskich, wykorzystał monografie i artykuły autorów fińskich, amerykańskich, niemieckich, rosyjskich i polskich.

Opublikowanie rozprawy w języku polskim, obok wydanej dwa lata wcześniej edycji anglojęzycznej (nie jest wymieniona w *Bibliografii* w polskim wydaniu pracy), przedstawiającej politykę USA wobec Finlandii w latach 1917-1919, było wówczas ważnym wkładem do historiografii nie tylko polskiej ale także amerykańskiej i fińskiej. Zagadnienie to nie było bowiem wcześniej przedmiotem szczegółowych badań. Monografia została przygotowana w znacznej mierze na niewykorzystywanych wcześniej materiałach z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944 - korespondencji Departamentu Stanu z amerykańskimi przedstawicielami dyplomatycznymi i konsularnymi w Rosji i państwach skandynawskich.

Porównanie treści monografii *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych, 1917-1919*, i trzech przedstawionych do oceny artykułów (nr 1,2,3) wykazuje daleko idące podobieństwo. Artykuł (nr 1) zatytułowany *Finlandia i Stany Zjednoczone w roku 1917*, został opublikowany w 2000 r. w kwartalniku „Zapiski Historyczne Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, t.65 (3-4), s. 107-132, Periodyk znajdował się wówczas na liście czasopism punktowanych Komitetu Badań Naukowych (6 pkt.).

Artykuł rozpoczyna się od charakterystyki źródeł i stanu badań na temat początku kontaktów fińsko-amerykańskich (s.107-112). Następny fragment dotyczy pierwszych kontaktów fińsko-amerykańskich w latach 1915-1916, kiedy przedstawiciele fińskich kręgów politycznych, opowiadający się po stronie państw Ententy, sondowali również w USA możliwość uzyskania niezależności Wielkiego Księstwa Finlandii od Rosji po zwycięskim zakończeniu wojny (s. 112-114). Kolejna część artykułu dotyczy rozwoju sytuacji w Finlandii w pierwszej połowie 1917 r., po rewolucji lutowej w Rosji i obaleniu caratu oraz przystąpieniu USA do I wojny światowej 6 kwietnia (s. 114-118). Rosyjski Rząd Tymczasowy nie godził się na uniezależnienie polityczne Finlandii co doprowadziło ostatecznie do zerwania związków fińsko-rosyjskich. Autor podkreślił, że Departament Stanu informowany przez amerykańskich przedstawicieli dyplomatycznych w Rosji i konsularnych w Finlandii, był dobrze zorientowany o biegu wydarzeń. Przedstawił treść przesyłanych depesz ambasadora w Rosji Davisa R. Francisa i Northa Winshipa, konsula w Piotrogradzie. Znaczna część artykułu (s. 118-123) dotyczy sprawy pozyskania przez Wielkie Księstwo Finlandii, znajdujące się trudnej sytuacji żywnościowej, dostawy 50 tys. ton pszenicy z USA (w Autoreferacie Habilitant napisał, że dostawa miała wynosić 40 tys. ton, s. 9). W listopadzie 1917 r. Herbert Hoover, szef *United States Food Administration* odpowiedzialny za wyżywienie wojsk sojuszniczych, wstrzymał dostawę uznając, że USA nie miały wystarczających zapasów zboża dla aliantów. Opisuując tę sprawę, Autor z jednej strony wydawał się rozumieć uwarunkowania wojenne tej decyzji, z drugiej zaś w jego narracji pobrzmiewa nuta „pretensji” do Hoovera za wstrzymanie dostawy pszenicy dla Finlandii (trafiło do Francji). Posuwa się nawet do emocjonalnego przypuszczenia, czy „postawa Hoovera wobec Finlandii byłaby tak samo bezwzględna, gdyby zawitał tam, jak na przykład do Polski, jeszcze przed wybuchem wojny czy też przystąpieniem do niej Stanów Zjednoczonych i mógł poznać osobiście kraj, jego mieszkańców oraz ich problemy ?” (s. 122) Zdaniem Autora, nie brak zapasów w USA ale względy polityczne decydowały o wstrzymaniu dostawy pszenicy dla Finlandii, która była traktowana w Waszyngtonie jako część imperium rosyjskiego. Z tego samego powodu Waszyngton zignorował ogłoszenie

przez Finlandię niepodległości 6 grudnia 1917 r. Polityka Waszyngtonu nie uległa zmianie i sprowadzała się do obserwacji rozgrywających się wydarzeń. Finlandia nie otrzymała ani materialnego ani politycznego wsparcia (s. 124-131). Autor niekonsekwentnie oceniał politykę USA wobec Finlandii. Przyznawał, że Finlandia miała dla USA drugorzędne znaczenie z punktu widzenia całokształtu problemów politycznych, militarnych i gospodarczych toczącej się wojny. Jednocześnie nie mógł pogodzić się z tym, że taka a nie inna była wtedy polityka USA wobec Finlandii i określał ją jako politykę „krótkowzroczną”. W Waszyngtonie nie dostrzegano zagrożenia północnowschodniej Europy ze strony bolszewików, którzy przejęli władzę w Rosji, ani też możliwości współpracy fińsko-niemieckiej w 1918 r. Podstawą źródłową artykułu są dokumenty z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944, PR FRUS 1918, vol.1,2 oraz prac autorów fińskich, amerykańskich, rosyjskich i polskich.

Artykuł został opublikowany w roku, w którym Habilitant uzyskał stopień naukowy doktora. Po 21 latach zdecydował zamieścić go w podlegającym ocenie cyklu publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym nie podając, że stanowi fragmenty tekstu opublikowanej pracy doktorskiej. Porównanie tekstu tego artykułu z fragmentami tekstu monografii *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych 1917-1919* wykazuje, że są identyczne. Znajdują się odpowiednio we *Wstępie* (s. 23,24,26, 30,31), i w Rozdziale I - w podrozdziałach *Pierwsze kontakty fińsko-amerykańskie w czasie I wojny światowej* (s.43-48), *Problem amerykańskich dostaw żywności dla Wielkiego Księstwa Finlandii (wiosna-jesień 1917)*, s. 50-56 i *Stanowisko USA wobec ogłoszenia niepodległości przez Finlandię* (s. 58-65).

Kolejny (nr 2) przedstawiony do oceny artykuł *The American Attitude do Finland and Poland in 1917 and 1918. An Attempt of Comparison*, został zamieszczony w 2002 r. w interdyscyplinarnym roczniku „Studia Maritima” wydawanym wówczas pod auspicjami Komitetu Nauk Historycznych PAN, Uniwersytetu Szczecińskiego i Uniwersytetu Gdańskiego (vol.15, (2002), s. 155-175). Rocznik ten nie widnieje na liście czasopism punktowanych Komitetu Badań Naukowych obejmujących lata 1999-2003.

Artykuł jest charakterystyką stanowiska USA wobec działań niepodległościowych Finów i Polaków w latach 1917-1918. Autor podkreślał różnice w polityce Waszyngtonu wobec sprawy polskiej i fińskiej w omawianym okresie. Polska z jej paryskim Komitetem Narodowym Polskim (KNP) była uznawana przez Waszyngton za sojusznika. Finlandia natomiast miała w USA opinię kraju sympatyzującego z Niemcami. Waszyngton nie uznał ogłoszenia przez Finlandię niepodległości 6 grudnia 1917 r. Po nawiązaniu przez rząd fiński

współpracy z Niemcami i wkroczeniu wojsk niemieckich na terytorium Finlandii (marzec – kwiecień 1918 r.), USA i państwa Ententy uznawały Finlandię za kraj wrogi. Autor podkreślił, że w 1918 r. polityka Waszyngtonu wobec Finlandii i Polski stawała się podobna. USA stosowały pomoc materialną, zwłaszcza żywnościową, jako instrument dla osiągnięcia celów politycznych. Miało to skłonić Finlandię do zerwania współpracy z Niemcami, a w Polsce doprowadzić do porozumienia politycznego między Józefem Piłsudskim i KNP.

Przypisy wskazują, że artykuł został oparty na dokumentach pochodzących z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944, PRFRUS 1918, vol.1,2 oraz pracach autorów fińskich, amerykańskich, rosyjskich i polskich, zwłaszcza pracy Jacka R. Wędrowskiego, *Polityka Stanów Zjednoczonych wobec sprawy polskiej i Polski w latach 1916-1919*, Ossolineum 1980 i Janusza Pajewskiego, *Odbudowa państwa polskiego 1914-1918*, Warszawa 1985.

Zagadnienie porównania polityki USA wobec sprawy fińskiej i polskiej zostało przedstawione w monografii *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych 1917-1919*. W jej *Wstępie* Autor napisał, że „w końcowym fragmencie każdego z rozdziałów” dokona porównywania „pozycji sprawy fińskiej i sprawy polskiej w polityce Stanów Zjednoczonych” (s. 35). Istotnie, problem ten odnośnie lat 1917-1918 został przedstawiony odpowiednio na stronach: 68-73, 110-113, 146-149, 183-187. Oba teksty, artykułu i monografii, są porównywalne. Różnica polega na tym, że tekst artykułu zamieszczonego w „Studia Maritima” jest w języku angielskim

Następny artykuł (nr 3) *Kwestia obecności wojsk niemieckich w Finlandii w roku 1918 w świetle dokumentów Departamentu Stanu USA* został opublikowany w „Roczniku Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego”, nr 2, Wrocław 2004, „Acta Univeristatis Wratislaviensis” n° 2638, s. 187-199. „Rocznik Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich” był wydany jedynie cztery razy – po jednym w latach 2003-2006. Nie widnieje na liście czasopism punktowanych KBN i MNiSW. Seria „Acta Univeristatis Wratislaviensis” była wtedy punktowana (3 pkt.)

Artykuł przedstawia stanowisko USA wobec obecności w Finlandii od wiosny (marzec-kwiecień) do grudnia 1918 r. niemieckiej Dywizji Bałtyckiej, którą dowodził gen. Rüdiger von der Goltz. Współpraca fińskich władz państwowych z Cesarstwem Niemieckim została nawiązana w marcu 1918 r. Wojsko niemieckie interweniowało w wojnie domowej w Finlandii pomiędzy obozem niepodległościowo-narodowym (*biali*) a ugrupowaniem socjalistyczno-rewolucyjnym (*czerwoni*) toczącej się od stycznia 1918 r. i pomogło pokonać Czerwoną Gwardię. Wojna domowa zakończyła się w połowie maja 1918 r. ale wojska niemieckie pozostały w Finlandii. Kraj znalazł się w strefie wpływów niemieckich, co było

negatywnie oceniane przez dyplomację USA. Autor przytoczył opinie, jakie wyrażali na ten temat poseł USA w Sztokholmie Ira N. Morris i chargé d'affaires Sheldon Whitehouse, ambasador w Rosji David R. Francis oraz konsul w Helsinkach Thornwell Haynes. Kluczowa teza Autora sprowadza się do stwierdzenia, że obecność wojsk niemieckich i dostanie się Finlandii w strefę wpływów Niemiec, spowodowało zawieszenie kontaktów amerykańsko-fińskich. W Waszyngtonie postrzegano Finlandię jako kraj wrogi, podobnie jak w Londynie i Paryżu. Po zakończeniu I wojny światowej w listopadzie 1918 r. jednym z kluczowych postulatów aliantów było wyprowadzenie z Finlandii niemieckiego wojska. Artykuł oparty został na dokumentach z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944 oraz opracowaniach autorów fińskich, amerykańskich i niemieckich. Autor odwołał się także do anglojęzycznej wersji doktoratu *Finland and the United States, 1917-1919: Early Years of Mutual Relations* (przypis 13 i 24).

Artykuł, podobnie jak dwa poprzednie, porusza problem, który był opisany w monografii *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych 1917-1919*. Został przedstawiony w podrozdziale rozdziału II *Wpływ wciągnięcia Finlandii w orbitę wpływów Niemiec na stan i perspektywy rozwoju stosunków fińsko-amerykańskich* (s.94-109) oraz podrozdziale Rozdziału III *Relacje fińsko-amerykańskie w przededniu klęski Niemiec w I wojnie światowej* (s. 140 i n.). Test artykułu różni się od tekstu w wymienionych wyżej podrozdziałach monografii jedynie tym, że Autor przytoczył więcej opinii amerykańskich przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych z Rosji, Finlandii i Szwecji dotyczących obecności wojsk niemieckich w Finlandii i jej skutków.

Kolejny artykuł (nr 4) *The long way Home from Russia in 1918: the affair of Profesoor Crosby Emery and its international implications* został zamieszczony w pracy zbiorowej, której Habilitant był współredaktorem (Jarosław Suchoples, Katy Turton (editors), *Forgotten by History. New Research of Twenties Century Europe and America*, Berlin-Münster- Wien -Zürich -London: LIT 2009, s. 21-34). Pierwotnie tekst miał formę referatu pod tym samym tytułem wygłoszonego na międzynarodowym seminarium nt. „Forgotten by History” w Karpaczu (5-8 września 2008 r.). Praca zbiorowa, w której tekst został zamieszczony, była pokłosiem tego seminarium. Została wydana drukiem w niemieckim wydawnictwie akademickim LIT Verlag.

Artykuł odbiega treścią od pozostałych opiniowanych prac i nie ma merytorycznego związku z opublikowaną rozprawą doktorską. Autor opisał mającą sensacyjny posmak sprawę Henry’ego Crosby Emery’ego, amerykańskiego profesora ekonomii, który przebywał w Rosji od października 1917 r. Z ramienia bankowej korporacji „Guarantee Trust Company”

z Nowego Jorku badał sytuację finansową i gospodarczą Rosji. Na początku marca 1918 r. postanowił wydostać się z bolszewickiej Rosji przez Finlandię. Na jednej z wysp Alandzkich został aresztowany przez żołnierzy niemieckich. Starania o uwolnienie profesora podjął za pośrednictwem Finów poseł USA w Szwecji Ira N. Morris ale szef Departamentu Stanu Robert Lansing sprzeciwił się negocjacjom z proniemieckimi władzami fińskimi.

Autor opisał jenieckie losy Emery'go (Gdańsk, Tuchola, Lębork, Berlin). Podkreślił, że jako jeńiec miał w Niemczech dużo swobody, mógł m.in. wysyłać listy i telegramy do USA i państw neutralnych. W Berlinie zamieszkał w luksusowym hotelu *Adlon*, w ostatnich miesiącach wojny kontaktowali się z nim niemieccy finansiści, dyplomaci i politycy. W sierpniu 1918 r. strona amerykańska odrzuciła niemiecką propozycję wymiany Emera na Karla Heynena, byłego konsula generalnego Niemiec w Meksyku. W latach 1915-1917 Heynen pozostawał w USA na usługach sfer finansowych opłacających działalność szpiegowską na rzecz Niemiec. W lipcu 1917 r. został aresztowany jako cudzoziemiec zagrażający bezpieczeństwu USA i osadzony w obozie dla niemieckich więźniów wojennych w miejscowości Fort Ogelthorpe w stanie Georgia.

W październiku 1918 r. Emery został zwolniony z internowania i wrócił do USA. Autor wysnuł przypuszczenie, że Emery mógł być szpiegiem. Zaznaczył przy tym, że dla wyjaśnienia sprawy należałoby przeprowadzić badania archiwalne w Niemczech i USA. Artykuł został napisany głównie na podstawie dokumentów z kolekcji RUSDSRIAF 1910-1944. Jest przyczynkiem do poznania drugoplanowych gier dyplomacji USA i Niemiec w ostatnich miesiącach wojny.

Artykuł (nr 5) *Russia in 1917-1919 according to American Documents on Finland*, „Revolutionary Russia”, vol. 25, No 2 (December 2012), s. 163-185 został opublikowany w interdyscyplinarnym półroczniku naukowym „Revolutionary Russia”, jedynym anglojęzycznym, podejmujący problematykę rewolucji w Rosji w XIX i XX w., wydawanym w Wielkiej Brytanii (Taylor&Francis Routledge). Periodyk nie znajdował się wówczas na liście czasopism punktowanych MNiSW. Pierwotnie tekst ten pod tym samym tytułem został wygłoszony w formie referatu podczas konferencji międzynarodowej w Uniwersytecie w Glasgow (6-8 stycznia 2011 r.), zorganizowanej przez Brytyjską Grupę Studyjną zajmującą się historią rewolucji rosyjskiej.

Tytuł artykułu nie jest adekwatny do jego treści, charakteryzuje bowiem nie Rosję ale politykę rosyjską wobec Finlandii latach 1917-1919 w świetle raportów i telegramów amerykańskich dyplomatów i konsulów z Rosji i krajów skandynawskich, dla których

Finlandia pozostawała częścią imperium rosyjskiego do 1919 r. Autor wyjaśniał, że przyjął nazwę „Rosja” w odniesieniu do wydarzeń z 1917 r. bowiem Wielkie Księstwo Finlandii było autonomiczną prowincją imperium rosyjskiego do końca 1917 r. i było też częścią wydarzeń rewolucyjnych. Po ogłoszeniu przez Finlandię niepodległości 6 grudnia 1917 r. bolszewicka Rosja zdawała się ją akceptować. Lenin dał temu wyraz 31 grudnia 1917 r. Dyplomacja USA nadal uważała Finlandię za część rosyjskiego imperium i zignorowała ogłoszenie przez parlament fiński niepodległości. Po wybuchu pod koniec stycznia 1918 r. wojny domowej w Finlandii pomiędzy ugrupowaniami *białych* i *czerwonych* bolszewicy wspierali Czerwoną Gwardię, co świadczyło, że zamierzają przyłączyć Finlandię do sowieckiej Rosji. Autor zaznaczył, że wojna domowa w Finlandii była traktowana przez amerykańskich konsulów i posłów w krajach skandynawskich jako kontynuacja bolszewickiego przewrotu w Rosji. Przytoczył opinie na ten temat amerykańskich konsulów i posłów ze Sztokholmu, Kopenhagi i Oslo. Znaczna część artykułu dotyczy międzynarodowych skutków obecności wojsk niemieckich w Finlandii i współpracy rządu fińskiego z Cesarstwem Niemieckim. Autor po raz kolejny opisał to zagadnienie, poruszane już w wymienionych w recenzji publikacjach.

Nowym, nie podnoszonym w poprzednich artykułach zagadnieniem, są relacje Finów z „białymi Rosjanami” i kwestia wspólnej walki z bolszewikami. Po przewrocie bolszewickim uciekło do Finlandii wielu Rosjan w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Autor wskazał, że w raportach i telegramach amerykańskich dyplomatów i konsulów w krajach skandynawskich Finlandia była przedstawiana jako baza ruchu antybolszewickiego. W maju 1919 r. „biali Rosjanie” w Finlandii zorganizowani pod wodzą gen. Nikołaja N. Judenicza mieli plan odbicia Piotrogradu z rąk bolszewików. Pomiędzy przywódcami „białych Rosjan” a władzami fińskimi nie doszło do porozumienia w sprawie wspólnej walki z bolszewikami. Liderzy „białych Rosjan” nie chcieli bowiem uznać bezwarunkowo niepodległości Finlandii. Artykuł, podobnie jak poprzednie, został napisany na podstawie dokumentów z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944, oraz opracowań autorów fińskich, amerykańskich, niemieckich, rosyjskich i polskich. W przypisach Autor odwoływał się także do dokumentów z wydanego w 2006 r. pierwszego tomu *Finland 1917-1918 in the Documents of the US Department of State* (przypis 32.33.46.58). W Bibliografii wymienił swoją opublikowaną pracę doktorską *Finland and the United States, 1917-1919: Early Years of Mutual Relations*.

Artykuł (nr 6) *In the Peripheries of Europe, on the Outskirts of Petersburg. World War I and Finland, 1914-1919*. Tekst ten był wcześniej wygłoszony w formie referatu na międzynarodowej konferencji naukowej nt. *Re-Visiting the World War I*, w Państwowym Uniwersytecie Malezyjskim w Bangi k. Kuala Lumpur, 6-8 sierpnia 2014 r. Został

zamieszczony w pokonferencyjnej publikacji, której Habilitant był współredaktorem (Jarosław Suchoples, Stephanie James (editors). *Revisiting World War I. Interpretations and perspectives of Great Conflict*, Frankfurt am Main-Bern-Bruxelles-New York- Oxford-Warszawa-Wien: Peter Lang Verlag, 2016, s. 353-383).

Artykuł przedstawia najważniejsze wydarzenia wewnętrzne oraz położenie międzynarodowe Finlandii w okresie pierwszej wojny światowej. Tekst jest podzielony na kilka części w układzie chronologicznym. Autor rozpoczął narrację od zarysu historii Wielkiego Księstwa Finlandii jako autonomicznej części imperium rosyjskiego w XIX w. Kolejny fragment przedstawia sytuację Finlandii w pierwszych latach po wybuchu wojny do 1917 r. (kraj nie był terenem walk, kręgi polityczne Finlandii dzieliły się na zwolenników Niemiec i Ententy). Autor podkreślił, że rewolucja lutowa w Rosji i upadek caratu zapoczątkowały nowy okres w historii Finlandii. Finowie podjęli próbę uniezależnienia się od zwierzchnictwa Rosji zignorowaną w Piotrogradzie, co spowodowało zaostrenie relacji fińsko-rosyjskich. Kolejne części artykułu dotyczą zagadnień omawianych już w poprzednich, wymienionych w recenzji publikacjach Autora – ogłoszenie niepodległości Finlandii 6 grudnia 1917 r. i jej skutki międzynarodowe, wybuch wojny domowej w styczniu 1918 r. i wspieranie Czerwonej Gwardii przez bolszewicką Rosję, zbliżenie niemiecko-fińskie i wkroczenie wojsk niemieckich do Finlandii, wciągnięcie kraju w orbitę wpływów Niemiec. Autor powtórzył już wcześniej głoszoną przez siebie tezę, iż współpraca fińsko-niemiecka spowodowała postrzeganie Finlandii przez USA i kraje Ententy jako kraju wrogiego. Wskutek przegranej i upadku cesarskich Niemiec w listopadzie 1918 r. Finlandia znalazła się międzynarodowej izolacji. Zmiana polityki zagranicznej w kierunku prozachodnim spowodowała stopniowe umacnianie pozycji kraju na arenie międzynarodowej. Podczas konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 r. zwycięskie mocarstwa podjęły 3 maja 1919 r. decyzję o uznaniu niepodległości Finlandii.

Autor podkreślił, że wojna domowa w Rosji była okolicznością sprzyjającą umacnianiu pozycji Finlandii w stosunkach z państwami zachodnimi. Liczyły, że armia fińska wspólnie z oddziałami „Białych Rosjan” przyczyni się do obalenia władzy bolszewików. Rachuby zachodnich polityków nie sprawdziły. Do współdziałania Finów z „Białymi Rosjanami” nie doszło. Ci ostatni byli bowiem zwolennikami niepodzielności terytorialnej Rosji, nie akceptowali odłączenia się suwerennej Finlandii (zagadnienie przedstawione w artykule nr 5).

Artykuł ma charakter podręcznikowej narracji. Powtarza w sposób uporządkowany chronologicznie i problemowo zagadnienia już wcześniej przez Autora opisywane

w wymiennych w recenzji publikacjach, od rozprawy doktorskiej poczynając. Został napisany głównie na podstawie opracowań autorów fińskich, także amerykańskich, niemieckich, rosyjskich i polskich. Autor odwołuje się także do swojej opublikowanej rozprawy doktorskiej *Finland and the United States, 1917-1919: Early Years of Mutual Relations* (przypisy 29, 35).

Z lektury powyższych artykułów wynika, że wśród metod badawczych stosowanych przez Autora dominuje, obok analizy dokumentów, metoda deskryptywna. Wydarzenia opisywane są chronologicznie w celu ilustracji przyjętych założeń. Zastosowana została też metoda porównawcza (artykuł nr 2) w celu ukazania różnic i podobieństw w polityce Stanów Zjednoczonych wobec Polski i Finlandii w latach 1917-1918.

2.3. Wnioski

Przedstawiony do oceny jako osiągnięcie naukowe cykl ośmiu publikacji pod tytułem *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919* jest efektem pracy naukowo-badawczej Habilitanta na dwóch różnych z punktu widzenia warsztatu historyka płaszczyznach – wyboru i wydania dwóch tomów dokumentów z kolekcji RUSDSRIAF, 1910-1944 (*Finland 1917-1918 in the Documents of the US Department of State; Finland in the Documents of the US Department of State: January – July 1919*) oraz napisania sześciu artykułów opartych w różnym stopniu na pochodzących z tej kolekcji dokumentach. Dorobek ten powstawał przez kilkanaście lat, był publikowany w latach 2000 – 2016.

Tytuł cyklu *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919* nie określa wyraźnie problemu badawczego i jest powtórzeniem w języku polskim tytułów wymienionych wyżej dwóch tomów wyboru dokumentów. Nie oddaje tematyki artykułów, które ukazują różne aspekty polityki Stanów Zjednoczonych wobec rozwoju wydarzeń Finlandii w latach 1917-1919 w kontekście gry dyplomatycznej mocarstw uwikłanych w I wojnę światową oraz rewolucyjnych przemian w Rosji. Zasadnicza teza, jaka wynika z lektury dokumentów obu tomów oraz treści sześciu artykułów sprowadza się do stwierdzenia, że w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych Finlandia nie odgrywała w omawianym okresie istotnej roli i była traktowana jako część rosyjskiego imperium. Uważam, że adekwatny tytuł dla przedstawionego przez Habilitanta cyklu publikacji, to: *Na peryferiach wielkiej polityki. Finlandia w dyplomacji Stanów Zjednoczonych, 1917-1919*.

Oba tomy wyboru dokumentów Departamentu Stanu USA dotyczące Finlandii w latach 1917-1919 wprowadzonych przez Habilitanta do obiegu naukowego, oceniam

przede wszystkim jako ważne osiągnięcie wydawnicze, mimo wskazanych w recenzji niedociągnięć (s. 5-7). Opracowanie i publikacja obu tomów wyboru dokumentów jest także osiągnięciem naukowym ale nie stanowiącym „znacznego wkładu” w rozwój dyscypliny historia.

Spośród przedstawionych do oceny sześciu artykułów stanowiących część osiągnięcia naukowego trzy z nich (nr 1,2,3) ukazały się drukiem w latach 2000-2004, we wczesnym etapie kariery zawodowej Habilitanta, po uzyskaniu przez niego stopnia naukowego doktora w 2000 r. W dokumentacji z 2021 r. związanej z postępowaniem habilitacyjnym, Autor nie wymienił ani w Autoreferacie (zał. 03 Wniosku) ani w Bibliografii dwóch monografii - rozprawy doktorskiej przetłumaczonej na język angielski i wydanej w Helsinkach w 2000 r. (*Finland and the United States, 1917-1919: Early Years of Mutual Relations*) i wersji rozprawy w języku polskim (*Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych 1917-1919*) opublikowanej w 2002 r. Wykazałem w recenzji (s. 9-16) podobieństwo a nawet identyczność fragmentów tekstu (artykuł nr 1) tych artykułów z fragmentami monografii *Finlandia w polityce Stanów Zjednoczonych 1917-1919*.

Artykuły nr 5 i 6 nie są oryginalnym osiągnięciem. Zasadniczą ich treścią są bowiem zagadnienia powtarzane przez Autora w ocenianych w recenzji publikacjach, od rozprawy doktorskiej poczynając: Finlandia w latach 1914-1916, ogłoszenie niepodległości Finlandii 6 grudnia 1917 r. i jej następstwa, wojna domowa w Finlandii, współpraca fińsko-niemiecka, obecność wojsk niemieckich w Finlandii i jej wpływ na sytuację międzynarodową kraju, położenie Finlandii po klęsce Niemiec, kwestia fińska na konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 r., ukazane w świetle raportów i depesz amerykańskich dyplomatów i konsulów.

Wśród sześciu ocenianych artykułów jedynie artykuł nr 4 (*The long way Home from Russia in 1918*) ma oryginalny charakter odbiegający tematyką od rozprawy doktorskiej. Pozostałe przedstawione do oceny artykuły nie stanowią oryginalnego osiągnięcia naukowego po uzyskaniu przez Autora stopnia doktora naukowego.

Uważam, że przedstawiony przez Habilitanta do oceny w postępowaniu habilitacyjnym cykl publikacji pod tytułem *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919* składający się z dwóch tomów wyboru dokumentów i sześciu artykułów nie stanowi „znacznego wkładu” w rozwój dyscypliny historia.

Konkluzja

Stwierdzam, że przedstawione przez dra Jarosława Suchoplesa osiągnięcie naukowe zatytułowane *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919*, nie spełnia wymagań określonych w art. 219 ust. 1, pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

3. Ocena dorobku po doktoracie bez wymienionego w osiągnięciu naukowym

Habilitant przekazał do oceny 17 kopii publikacji w wersji elektronicznej uznając je za najważniejsze w dotychczasowym dorobku. Cztery z nich nie spełniają wymogu artykułu naukowego zgodnie z jego definicją zawartą w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej* (§ 9, ust.1,2,3). Są to następujące publikacje:

- *American, Chinese and Russian Voices on the Current Situation and the Future of the Asia-Pacific Region*, „Reality of Politics. Estimates-Comments-Forecasts”, Wydawnictwo Adam Marszałek, (4) 2013, s. 222-236.

- *Report: Japan's Concerns about Future and Security*, „Reality of Politics. Estimates-Comments-Forecasts”, Wydawnictwo Adam Marszałek. 5 (2014), s. 213-234.

- *Report: Challenges for the Asia-Pacific Region in the 21st Century as Seen from the Asian Perspective*, „Reality of Politics. Estimates-Comments-Forecasts”, Wydawnictwo Adam Marszałek, 6 (2015), s. 101-124.

- *Kaksi Marsalkka*, w: Anna ja Lukka Soisalon-Soininen, *Mannerheim – Puolan vuodet*, Helsinki 2020, s. 252-274.

Jednej publikacji (*Church and Slaves. Question on memory about the church controlled forced labour camp in Berlin and its commemoration. A case study*, w: *Beyond Transition ? Memory and Identity Narratives in Eastern and Central Europe*, Lund University 2015, s. 103-130), której współautorką jest Ewa Maria Ślaska nie oceniam, ponieważ nie ma oświadczenia Habilitanta o jego wkładzie autorskim.

Jedna praca została załączona jako nieopublikowana (*The Troublesome Eastern problem: Poland and the Idea of the Anti-Soviet Alliance in the Early 1920s*). Habilitant wymienił natomiast w Bibliografii adekwatny tekst, sądząc po tytule, w języku polskim: *Polska a idea utworzenia antyradzieckiego obronnego bloku państw frontowych regionu Morza Bałtyckiego na początku lat 20 XX w.*, w: *Polska dyplomacja na Wschodzie w XX i na początku XXI*

wieku, pod red. Henryka Strońskiego i Grzegorza Seroczyńskiego, Olsztyn-Charków. 2010, Wydawnictwo LITTERA, s.171-193. Tekst tego artykułu nie został załączony.

Obszerny tekst zatytułowany *W cieniu sąsiada ze wschodu. Finlandia w polityce bezpieczeństwa Rosji i Związku Radzieckiego od Średniowiecza do czasów współczesnych*, s.1-51 nie ma odnośnika do publikacji, w której został zamieszczony, nie jest wymieniony w sporządzonej przez Habilitanta Bibliografii.

Trzy pozycje to recenzje (nie artykuły recenzyjne):

- Helena P. Evans, *Diplomatic Deception. Anglo-Soviet Relations and the Fate of Finland*, Helsinki 2011, ss. 308, „American Historical Review”, 117, 5 (2012), s. 1657-1658.

- Bradley R. Simpson, *Economists with Guns: Authoritarian Development and U.S.-Indonesian Relations, 1960-1968*, Stanford University Press 2008, ss.367, H-Net Reviews in the Humanities & Social Sciences, June 2017, s. 1-4.

- *Mandatory and its Crisis reading of the West*. Lehti Marco, Henna Rukka Pennanen&Jukka Jouhki (Ed.), *Contestations of the Liberal Order. The West in Crisis ?* Cham: Pelgrave Macmillan 2020, ss. 384, J@egonia, vol.18, nr 35 (2020), s. 140-143.

Pozostałe publikacje podlegające ocenie:

- *In the eyes of soldiers, diplomats and reserchers. History of the twentieth Century Finland as an object of interest and study German authors*, w: *Entgrenzungen. Das 20 Jahrhundert nordeuropäischer Geschichte im Spiegel der Deutschen Forschung* (Herausgegeben von Jarosław Suchoples, Alexander Mionskowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2007, Acta Universitatis Wratislaviensis No 2982, s.139-176.

- *The Beginning of WWII in Polish Narrative Films, 1948-1967: From the Tabooisation to the Partial Recognition as an Element of the National Memory*, „Central Europe” 14, 2 (2016), s. 87-105.

- *The Beginning of WWII in Polish Narrative Films, 1969-1989: From the Strrengthening of National Sentiments to Revealing the Truth about the German-Soviet Invasion*, w: *Reconstructing Historical Memories*. Ed by Richard Mason, Esmaeil Zeiny, Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2018, s. 88-110.

- *The Beginning of WWII in Polish Narrative Films: From the Collapse of the Communist System to the Present (1989-2013)*, w: *Representation of War in Films and Novels*, ed. By Richard Mason, Jarosław Suchoples, Frankfurt am Main-Bern-Bruxelles-New York- Oxford- Warszawa-Wien: Peter Lang Verlag 2015, s. 43-72.

- *The Birth of Legend. The Odyssey of the cruiser „Emden” as presented by the daily German Press in 1914-1915*, „International Journal of Maritime History”, 29,3 (2017), s.544-568.

- *The Storm Gathers in the North. Finland and the Soviet Union in 1938 and 1939. From the Soviet April Proposals to the Outbreak of the Winter War*, w: *World II Re-explored. Some New Millenium Studies in the History of the Global Conflict*, ed. Jarosław Suchoples, Stephanie James, Barbara Törnquist-Plewa, Frankfurt am Main-Bern-Bruxelles-New York-Oxford- Warszawa-Wien: Peter Lang Verlag 2019, s. 449-481.

- *Polen und der österreichische Friedensvertrag von Saint-Germain-en Laye (1919)*, w: Andreas Raffeiner (hrsg.) *100 Jahre Staatsvertrag von St. Germain. Der Rest ist Österreich !*, Wien: Facultas 2020, s. 218-235.

Powyższy dorobek Habilitanta w postaci artykułów zamieszczonych w opracowaniach zbiorowych i periodykach naukowych. jest merytorycznie istotny, opublikowany w języku angielskim, jeden w języku niemieckim. Tematyka jest różnorodna, chronologicznie obejmuje wydarzenia z historii powszechnej i Polski w XX i XXI w. Artykuły są dobrze udokumentowane, oparte na publikacjach dokumentów oraz literaturze obcojęzycznej i polskiej. Dowodzą, że Habilitant opanował dostatecznie warsztat naukowy historyka dziejów najnowszych. Na wyróżnienie zasługują trzy artykuły *The Beginning of WWII in Polish Narrative Films* wskazujące na nowy obszar zainteresowań badawczych Habilitanta. Ukazują i charakteryzują zmiany w tematyce polskiego filmu fabularnego w określonych etapach przemian politycznych i społecznych w PRL i po 1989 r.

Oceniając całokształt dorobku Habilitanta po uzyskaniu doktoratu i nie będącego przedmiotem postępowania habilitacyjnego stwierdzam, że do tej pory publikował głównie artykuły w zagranicznych czasopismach i opracowaniach zbiorowych o zróżnicowanej tematyce. Część z opracowań zbiorowych, których Habilitant był współredaktorem, stanowiła pokłosie międzynarodowych konferencji naukowych, których był uczestnikiem w charakterze referenta. Łącznie był redaktorem jednego i współredaktorem ośmiu opracowań zbiorowych wydanych zagranicą. W dorobku Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora (nie licząc opublikowanej rozprawy doktorskiej w języku angielskim i polskim) brakuje oryginalnego dzieła w postaci monografii, która mogłaby otworzyć drogę do awansu naukowego.

Habilitant nie podał w Autoreferacie danych naukometrycznych dotyczących okresu po uzyskaniu stopnia naukowego doktora ani danych naukometrycznych z dnia wszczęcia

postępowania w sprawie nadania mu stopnia naukowego doktora habilitowanego, tj. 9 lipca 2021 r.

4. Aktywność naukowa Habilitanta

Art. 219 ust.1.p. 3 p.s.w.n. stanowi, że kandydat do stopnia doktora habilitowanego powinien wykazywać się „istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

Ponad dwudziestoletnia aktywność naukowa Habilitanta w kraju i zagranicą wyrażała się różnorodnych formach. Oprócz scharakteryzowanych w recenzji dokonań (p.1,2,3) wykazał się dużą aktywnością konferencyjną. W latach 2005-2021 uczestniczył w trzech seminariach i piętnastu konferencjach międzynarodowych, w tym dwunastu zagranicą, m.in. w Finlandii, Niemczech, Ukrainie i Malezji (wykaz konferencji w Autoreferacie i zał. 08). Łącznie wygłosił 17 referatów, w tym 12 w języku angielskim. Problematyka wystąpień konferencyjnych obejmowała zagadnienia pozostające w centrum zainteresowania badawczego Habilitanta, głównie roli Finlandii w stosunkach międzynarodowych oraz stosunków sowiecko-fińskich w XX w. Część z nich ukazała się drukiem w publikacjach pokonferencyjnych co zaznaczyłem w p. 2 i 3 recenzji. Habilitant uczestniczył także w przygotowaniu konferencji międzynarodowych jako przewodniczący komitetu organizacyjnego, które odbyły się w Finlandii (Uniwersytet w Turku, 2018 r.; Uniwersytet w Jyväskylä, 2021 r.) i w Malezji (Państwowy Uniwersytet Malezyjski, 2014 i 2015 r.)

Inną formą aktywności naukowej Habilitanta były wykłady gościnne w uczelniach i instytutach naukowych w kraju (m.in. Instytut Historii PAN w Warszawie (2014). Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (2017), Instytut Historii Uniwersytetu Szczecińskiego, (2017) i zagranicą. W latach 2001-2021 wygłosił ogółem 30 wykładów, w tym 23 zagranicą w języku angielskim, m.in. w Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, Instytucie Nauk Politycznych i Historii Najnowszej Uniwersytetu w Turku, Instytucie Badań nad Pokojem w Tampere, Instytucie Nauk Społecznych Uniwersytetu Christiana Albrechta w Kilonii, Instytucie Historii Bułgarskiej Akademii Nauk (wykaz wykładów gościnnych w Autoreferacie i zał. 08). W roku akademickim 2014/2015 dr Jarosław Suchoples był zaproszony jako *visiting professor* przez Centrum Studiów Europejskich Uniwersytetu w Lund.

Wyrazem uznania kompetencji Habilitanta było powierzenie mu od 2013 r. recenzowania projektów badawczych dla Fundacji Studiów Bałtyckich i Wschodnich (Östersjöstiftelsen) Uniwersytetu Södertörn w Sztokholmie. Od 2016 r. jest też recenzentem włoskiego

czasopisma *Diacronie. Studi di Storia Contemporanea* a od 2020 r. wydawanego na Tajwanie periodyku *Nusantra: An International Journal of Humanities and Social Sciences*.

Habilitant przyczynił się do popularyzacji w Polsce wiedzy historycznej o Finlandii i regionie Morza Bałtyckiego. Przetłumaczył z języka angielskiego i opublikował w Polsce trzy prace, których autorem był profesor Matti Klinge, promotor jego rozprawy doktorskiej. Dwie książki ukazały się jeszcze przed uzyskaniem przez Habilitanta tytułu naukowego doktora (*Krótką historia Finlandii*, Helsinki 1996 ss.175; *Bałtycki świat*, Helsinki 1998, ss. 176). Trzecia książka *Fińska tradycja. Eseje o strukturach i tożsamości Północy*, ss. 346, została wydana w 2006 r. (Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe).

Aktywność naukowa Habilitanta wyraża się również w uczestnictwie i działalności w zagranicznych stowarzyszeniach. Od 2006 r. jest członkiem Deutsch-Polnische Akademische Gemeinschaft a od 2011 r. członkiem British Study Group of the Russian Revolution. W 2013 r. wszedł w skład Rady Naukowej rocznika *Reality of Politics. Estimates-Comments-Forecasts* wydawanego przez Uniwersytet Szczeciński i Wydawnictwo Adam Marszałek.

Reasumując uważam, że w okresie dwudziestoletniej działalności zawodowej dr Jarosław Suchoples wykazywał nieprzerwanie istotną aktywność naukową, więcej niż w jednej uczelni i instytucji naukowej w kraju a szczególnie zagranicą. Stwierdzam, że dr Jarosław Suchoples w dostatecznym stopniu spełnia warunek określony w art. 219 ust.1.pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

Konkluzja

Niezależnie od opinii wyrażonej w p. 4 recenzji, a jedynie w oparciu o ocenę wartości osiągnięcia naukowego dra Jarosława Suchoplesa zatytułowanego *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919* stwierdzam, że nie stanowi ono znacznego wkładu w rozwój dyscypliny historia i nie spełnia wymagań stawianych osobom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia określonych w art. 219 ust. 1, pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478). Moja ostateczna ocena, jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dra Jarosława Suchoplesa, jest negatywna.

Prof. hab. Andrzej M. Brzeziński, prof. em. UŁ

czasopisma *Diacronie. Studi di Storia Contemporanea* a od 2020 r. wydawanego na Tajwanie periodyku *Nusantra: An International Journal of Humanities and Social Sciences*.

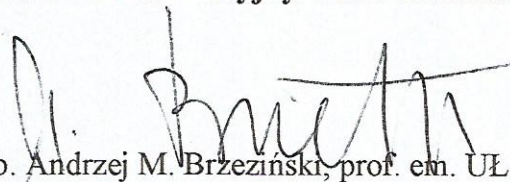
Habilitation przyczynił się do popularyzacji w Polsce wiedzy historycznej o Finlandii i regionie Morza Bałtyckiego. Przetłumaczył z języka angielskiego i opublikował w Polsce trzy prace, których autorem był profesor Matti Klinge, promotor jego rozprawy doktorskiej. Dwie książki ukazały się jeszcze przed uzyskaniem przez Habilitanta tytułu naukowego doktora (*Krótką historia Finlandii*, Helsinki 1996 ss.175; *Bałtycki świat*, Helsinki 1998, ss. 176). Trzecia książka *Fińska tradycja. Eseje o strukturach i tożsamości Północy*, ss. 346, została wydana w 2006 r. (Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe).

Aktywność naukowa Habilitanta wyraża się również w uczestnictwie i działalności w zagranicznych stowarzyszeniach. Od 2006 r. jest członkiem Deutsch-Polnische Akademische Gemeinschaft a od 2011 r. członkiem British Study Group of the Russian Revolution. W 2013 r. wszedł w skład Rady Naukowej rocznika *Reality of Politics. Estimates-Comments-Forecasts* wydawanego przez Uniwersytet Szczeciński i Wydawnictwo Adam Marszałek.

Reasumując uważam, że w okresie dwudziestoletniej działalności zawodowej dr Jarosław Suchoples wykazywał nieprzerwanie istotną aktywność naukową, więcej niż w jednej uczelni i instytucji naukowej w kraju a szczególnie zagranicą. Stwierdzam, że dr Jarosław Suchoples w dostatecznym stopniu spełnia warunek określony w art. 219 ust.1.pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

Konkluzja

Niezależnie od opinii wyrażonej w p. 4 recenzji, a jedynie w oparciu o ocenę wartości osiągnięcia naukowego dra Jarosława Suchoplesa zatytułowanego *Finlandia w dokumentach Departamentu Stanu USA w latach 1917-1919* stwierdzam, że nie stanowi ono znacznego wkładu w rozwój dyscypliny historia i nie spełnia wymagań stawianych osobom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia określonych w art. 219 ust. 1, pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478). Moja ostateczna ocena, jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dra Jarosława Suchoplesa, jest negatywna.


Prof. hab. Andrzej M. Brzeziński, prof. em. UŁ